Bizim müsahibə Bizim müsahibə

Sahib Əliyev: "Girəcək ordumuz Ağdama bir gün..."

Jurnalist, publisist və ilhamlı bir şair kimi tanıdığımız Sahib Əliyev Yardımlı rayonunda doğulub. Ömrünün çox hissəsini Sovet dövründə, Sovet mətbuatına həsr edilib. Respublikanın Əməkdar jurnalisti fəxri adının daşıyıcısıdır. Çox maraqlı təbiəti olan bir insandır. Maraqlı orasıdır ki, Sahib Əliyev ən çətin sınaqlar qarşısında qalanda da sözünün mənəvi mərtəbəsini qoruya bilib. Özü zəmanənin od kürələrində "yansa" da sözü yanmağa qoymayıb. Amma bu, o demək deyil ki, onun sözünün işığı olmayıb. Həqiqi işıq sözü urvatda saxlamaqdır. Sözün yanması isə dediyimin əks-təsirini bağışlayardı. Sahibin sözü həmişə təbnən, daxili tələtümnən deyildiyi üçün heç vaxt utanmayıb. Şairin sözü utanarsa, elə özü də utanmış olar.

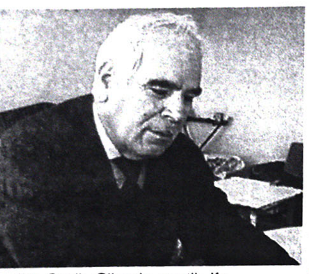

Biz Sahib Əliyevin poetik ifadələrində, poetik misralarında vüqarlı insan obrazı görürük. Daxili - mənəvi dünyası ilə sarsılmayan bir obraz. Və bu obrazın dilindən çox vaxt milyonların arzu və istəyinin pıçıltısını eşidirik. Yadda qalan bir "gəraylı"sı var. Bu gəraylının hansı mühitdə, hansı zamanda doğulduğunu deyə bilmərəm. Şeirin məna və məzmun gücü əbədiyaşarlıq kəsb edir. Yeni ki insan, vətəndaş torpaq, yurd bayatıları ilə köklənmiş hər kəs hər zaman bir intizar, bir həsrət yükü, bir niskil daşıyır və şair bu hissləri belə ifadə edir:

Üzü dönük bu dünyada
Çətin bir mərd tapaq indi.
Papaq altda yatan olur,
Hanı belə papaq indi?

Mala həsrət kəndirimiz,
Hanı yağlı pendirimiz?
Od görürmü təndirimiz,
Durub kündə yapaq indi?

Oba köçüb yaylağından,
Maral qaçıb oylağından,
Bu zamanın caynağından,
Allah, necə qopaq indi?

Əslində. şair haqqında yazmaqdansa onun şeirlərini oxucuya təqdim etmək daha məqsədəuyğundur. Ola bilər ki, şairi xarakterizə edən fikirlərində bu və ya digər dərəcədə səmimiyyətdən uzaqlaşasan. Ədəbi əsər isə müəllifin daxili dünyasının, bir növ, həyata, cəmiyyətə, insana münasibətlərinin şəklidir. Bu şəkil nə qədər poetikdirsə, elə o qədər də səmimidir. Bəlkə də poeziyanın bir adı da səmimiyyətdir. Məhz müsahibimizin qələm məhsulları, Azərbaycan ədəbiyyatını, Azərbaycanın söz çələngini zənginləşdirən ədəbi örnəkləri bizə daim hədsiz bir səmimiyyət aşılayır. Düşünürəm ki, onunla söhbətim elə bu keyfiyyətinə görə də orijinal təsir yaradacaq.

– Siz əyalətdə doğulub, boya - başa çatmış və uzun müddət orada işləmisiniz. Bəs necə oldu ki, Bakıya gəldiniz? Ümumiyyətlə, Bakını özünüzə nə dərəcədə doğma bilirsiniz?

– Birincisi, Bakı tək mənim üçün deyil, bütün azərbaycnlılar üçün əziz və doğma şəhərdir, ölkəmizin paytaxtıdır. Bununla yanaşı, mən orta məktəbin axrıncı sinfini də Bakıda bitirmişəm. Ali təhsil illərim isə, bütövlükdə, Bakı ilə bağlıdır. Bakı mənim üçün o qədər doğmalaşıb ki, indi özümü ondan ayrı təsəvvür edə bilmirəm.

Respublikamızın görkəmli sənətkarları Bakıda yaşayırlar. Onların yanında olmaq, bilmədiklərini onlardan öyrənmək şair üçün əsl qazancdır. Səmimiyyətlə deyə bilərəm ki, mən bildiklərimin çox hissəsini Bakıda öyrənmişəm.

– Ümumiyyətlə, bütün sənət adamları böyük şəhər həsrəti ilə yaşayırlar. Böyük şəhərə qovuşandan sonra isə kənd həsrətinin nisgillərindən yazmağa başlayırlar. Siz buna necə baxırsınız?

– Sənətkarların, yazıb - yaradan adamların böyük şəhərlərə can atması təbiidir. Çünki hamı istəyir ki, çaylar dənizə qovuşduğu kimi, onlar da böyük şəhərlərə qovuşsun. Bu, bir həqiqətdir ki, yazdıqlarını kiçik bir rayondan ölkə və ya dünya miqyasına çatdırmaq olduqca çətindir. İri şəhərlərdə isə bunun üçün hər cür imkan və şərait vardır.

İri şəhərə qovuşandan sonra kənd həsrətinin nisgilindən yazmaq isə mənə tamamilə yaddır. Çünki mən uzun müddət öz doğma rayonumda işləmiş, kəndim və torpağım üçün əlimdən gələni etmişəm. İndi də istədiyim vaxt o yerlərə gedir, o torpağı qarış-qarış gezirəm. Kənd sarıdan içimdə heç bir nisgilim yoxdur.

– Yersiz görünsə də, soruşmaq istəyirəm: Siz nə üçün yazırsınız?

– Bu suala cavab vermək mənim üçün bir qədər çətindir. Heç vaxt fikirləşməmişəm ki, mən nə üçün yazıram? Amma yazıram. Çünki Ulu Tanrıdan başqa şairlər kimi, mənə də istedad adlı pay ayrılmışdır. İstedad da şairə ancaq yazmaq üçün verilir. Mənə bu istedad ona görə verilib ki, elimə, obama öz yazılarımla xidmət edim, insanların ruhuna nəsə bir şirinlik qatım.

Əslində, yazmamaq mümkün də deyil. Yaza - yaza adamda yazmaq vərdişi yaranır. Mənə elə gəlir ki, yazmasam - yaşaya bilmərəm. Lap elə yaşasam da, ömrümün mənası olmaz. Kiməsə zövq verirsən, kiməsə mübarizəyə səsləyirsən, kiminsə dərdinə şərik ola bilirsən, demək, sənin üçün həyat var, sən hələ yaşamalısan.

– Məncə, sözdən, sənətdən, lap elə şairlikdən və yazıçılıqdan da əvvəl adamlıqdır. Sizin bu barədə fikrinizi öyrənmək yerinə düşərdi.

– Bu, tamamilə doğru fikirdir. Adamlıq, insanlıq hər şeydən yüksək olmalıdır. Adam var gözəl şairdir və ya istedadlı alimdir, əgər onun adamlığı, qanacağı, mədəniyyəti aşağıdırsa, onun yazıb - yaratdıqları da heç kimə xoş gəlmir. Əgər sənin adamlığın yoxdursa, sən nə yazırsan yaz, nə deyirsən de, heç kim səni qəbul etməyəcək. Ona görə də atalar çox yaxşı deyiblər: "Alim olmaq asandır, adam olmaq çətin". Gərək hər bir sənətkar buna diqqətlə yanaşsın, birinci növbədə, öz adamlığını qorusun.

– Aydındır ki, yaş ötdükcə insan da dəyişir. Bu, özünü zahirdə daha çox büruzə verir. Batini görmək isə bir qədər çətin məsələdir. Bax, elə buna görə də bilmək istərdim ki, sizin iç dünyanız necə dəyişir? Əgər dəyişmişsinizsə, özünüzü nə dərəcədə bu günün adamı hesab edirsiniz?

– Özünüz dediyiniz kimi, zahiri dəyişiklik uzaqdan hiss olunur.

Əvvəlki şəkillərimə indi baxan adamın ağlına gəlməz ki, bu, həqiqətən mən olmuşam. Batində isə, düzünü desəm, bir o qədər dəyişikliyim yoxdur. Yenə də həyata dərin həvəs var içimdə.Gənclik həvəsilə yanaşıram hər işə. Ürəyimdə dərin sevgi var.Təpərim, yerişim, hətta gücüm də əvvəlki kimi öz yerindədir.

Amma elə məsələlər var ki, əvvəl olduğu kimi büruzə vermək olmur. Yaş həddi durur gözlərinin qabağında. Tutaq ki, gənclik illərində yeridiyin addımlarla bayıra çıxsan, hamı qınayar səni, üzünə deməsələr də, arxanca danışarlar. Ona görə də hər kəs həyatda öz həddini gözləməyə məcburdur.

– Bir halda ki hədd gözləməyi ortaya atdınız, onda qoyun soruşum sizdən: Saçlarına dən düşmüş bir şairin sevgi- məhəbbət şeirləri yazması nə dərəcədə düzgündür? Halbuki yaşınız artdıqca siz sevgi - məhəbbətdən daha çox yazırsınız.

– Bu suala bir az geniş cavab verəcəyəm. Sevgi, məhəbbət həyatın mənasıdır. Dahi şairimiz Nizami demişkən:

Sevgisiz bir ürək bir neydir, qırıq,
Yüz canı olsa da, ölüdür artıq.

Hansı yaşda olursa - olsun, insanın ürəyində məhəbbət olmasa, o insan adi bir taxta qırığıdır. Şair isə quru bir taxta yox, yarpaqlamış və çiçəklənmiş ağac kimidir. Onun büründüyü yarpaqlar və çiçəklər başdan-başa sevgidir, məhəbbətdir.

Oxuduqlarımdan yadımda belə bir fikir də qalıb: Şairlər 60 yaşdan sonra daha böyük məhəbbətlə sevirlər. Lakin bu sevgini əyyaşlıq kimi başa düşmək insafsızlıq olardı.

Mən sevgidən çox yazıram. Amma bu sevgi, əslində, mənim özümün yox, gələcəyini parlaq görmək istədiyim gənclərimizin sevgisidir. Özü də bu sevgi şeirlərimin qəhrəmanlarını çox zaman xəyalən uydururam. Xəyalımda gözəl qız obrazı yaradıram və xəyalımda gördüyüm gənc bir oğlanın sevgisini ona çatdırıram. Bu da bir yaradıcılıq sirridir.

– Hər bir dövrdə həyat şair üçün həmişə döyüş meydanı olub. Siz bu meydanda özünüzü necə hiss edirsiniz? Aydındır ki, söhbət Azərbaycan torpaqları uğrunda döyüşdən gedir.

– Mən deyərdim ki, döyüş şairlərin alnına yazılmış əbədi bir taledir. Hər bir müharibə vaxtı əsgərlər silahla, şairlər isə sözlə cəbhəyə atılırlar. Bu, Böyük Vətən müharibəsi illərində də belə olmuşdur. Xalq şairi Səməd Vurğun ayağa qalxaraq sözü səfərbərliyə aldı:

Bilsin ana torpaq, eşitsin Vətən
Müsəllah əsgərəm mən də bu gündən.

Mənim özümə gəldikdə isə Azərbaycan torpaqları uğrunda döyüşə çoxdan atılmışam. Bu döyüşdə "Azərbaycan- bir cümlədir", "Niyə biz bölünmüşük", "Araz axar, çağlayar", "Zqrub çayı", "Köhnə mövzu" adlı "toplarım" da atılıb. Hazırda da bu "toplardan" istifadə edirəm.Xüsusilə Qarabağ dərdi hər gün məni narahat edir. "Xocalı faciəsi", "Nə çəkirsən qəlbində bu an, Şuşa?", "Qılıncsız qələbə çalınarmı heç", "Dağların" və bir sıra başqa şeirlərimdə bu dərddən qurtulmağın yollarını göstərməyə çalışır, xalqı əsl mübarizəyə səsləyirəm.

"Qarabağa aparan yol" qəzetinin oxucuları üçün bir məsələni də aydınlaşdırmaq istəyirəm. Aydındır ki, indi Azərbaycanın güclü ordusu var. Öz torpaqlarımızı düşmən tapdağından qurtarmaq üçün bəs niyə bu ordunun gücündən istifadə etməyək? Mən çətin inanıram ki, düşmən topla- tüfənglə aldığı torpağı danışıqlar yolu ilə bizə qaytarsın. Danışıq aparan, vasitəçi olan Beynəlxalq təşkilatlar bizi aldadır, bizə "siz yaxşı adamsınız, bir az səbirli olun, hər şey düzələcək", ermənilərə isə "gedin, öz işinizdə olun" deyirlər. Hazırkı siyasətin daxili məzmununu anlayan sadəlövh şairlər həqiqəti elə bu cür ifadə edər. Ancaq məsələnin bir tərəfini də qeyd etməsəm, həqiqəti tam dolğunluğu ilə çatdırmamış olaram. Bu da ondan ibarətdir ki, xalqın qəlbində çox böyük bir inam yatır. Milli öndərimiz Heydər Əliyevin möhtəşəm ideyalarının, arzularının çin olacağı gün qarşıda bizi gözləyir. Azərbaycanı həmin ideyaların işığı ilə aparan dövlət başçısı İlham Əliyevin xalqa sədaqət və etibarı çox şey deyir. Qələbəyə nail olmaq mübarizə və zəfər yolu keçmək məhz sədaqət və etibar körpüsünü adlamaqdır. . .Amma bu, o demək deyil ki, biz yalnız prezidentin gücünə arxalanaq, bir vətəndaş kimi hər birimiz Vətən yolunda hər gün, hər an döyüşməliyik. Yeri gəlmişkən, Vətən əxlaqı müstəvisində yazılmış bir seirimdə arzularımı belə ifadə etməyə çalışmışam.

... Girəydi bu ordu Ağdama bir gün,
Sevinc yandıraydı onun gözündə.
Qələbə paradın keçirəydik kaş
Gözəl Şuşamızın Cıdır düzündə.

Qalxaydı Kəlbəcər dağlarına o,
Laçından Bakıya dönüb baxaydı.
Həsrətin bulanıq suyu durulub,
Vüsal dənizinə duru axaydı.

Bu ordu Zəngilan deyilən yerdən
Bir də addımlayıb, bir də keçəydi!
Doğma Qubadlının bulaqlarından
Əyilib, doyunca su da içəydi!

Bu, mənim istəyim, bu, mənim arzum,
Arzular, görürsən, çin olur çox vaxt.
Amma görünməyib mübarizəsiz
Çevrilib üzünə gülümsəsin baxt...

Yuxarıda adını çəkdiyim "Dağların" şerini götürək. Üzümü düşmən əsirliyində olan Kəlbəcər dağlarına tutub, dağların timsalında insanları mübarizəyə səsləmək istəmişəm:

Quldurlar soxulub tarlalarına,
Çıxıbdır əlindən varı dağların.
Nəbi gəzən yerdə yağı yer salıb,
Hanı bəs qeyrəti, arı dağların?

Və ya "Qılıncsız qələbə çalınarmı heç" şeirinə diqqət yetirək. Bu şeir döyüş meydanında üsyankar şairin haqq səsidir, bütövlükdə, xalqı, torpağı bütöv Vətən uğrunda vuruşlara çağırışdır:

Səndə at oynadır səni dərənlər,
Gülür üstümüzə bunu görənlər,-
Bağır bu dünyaya, de ki, ərənlər,
Qılıncsız qələbə çalınarmı heç?

Bütün bunlar isə elə belə deyilmiş sözlər deyil. Şairlər Vətənə, xalqa dərindən bağlı olan insanlardır. Vətən xoşbəxdirsə, şair də gülür, Vətən ağlayırsa, şairin də ürəyi parça - parça olur. O şairlər xoşbəxtdirlər ki, onların ürəyi haqqa, ədalətə gedən yolda məşələ çevrilir.

– Sahib müəllim, siz həm də uzun müddət mətbuatda çalışmışsınız, respublikanın Əməkdar jurnalistisiniz, mətbuatın bugünkü durumundan razısınızmı?

– Bütövlükdə, yox. Doğrudur, öz simasını gözləyən, oxucuların zövqünü oxşayan qəzetlər var, elə sizin "Qarabağa aparan yol" qəzeti kimi. Amma elə qəzet və jurnallarımız var ki, adi divar qəzeti səviyyəsindən də aşağıdır. Belə qəzetlərdə qəzetdən, jurnalistikadan başı çıxmayan adamlar çalışırlar. Onlar ildə iki - üç səviyyəsiz qəzet çıxarmaqla, rayonlara düşüb "dilənçilik" edirlər. Bu da qəzeti, jurnalistikanı hörmətdən salır. Qurunun oduna yaş da yandığı kimi, səviyyəsiz qəzetçilərin yanlış hərəkətləri nəticəsində peşəkar jurnalistlərin də üstünə kölgə düşür. Bax, buna qətiyyən dözmək olmur.

Şirin söhbətlərə görə sağ olun

Fariz ÇOBANOĞLU

Hələ də gec deyil...

Reklam və ya reklamsızlıq

Bölgələrimizə səfər etdikcə, obalarımızı oymaq - oymaq gəzdikcə, sözün həqiqi mənasında, genişmiqyaslı inkişafın şahidinə çevrilirik. Fərəhlənmək, qürur hissi ilə hər yeniliyə baxmaq, bir vətəndaş kimi sevinmək insanın içindən gəlir. Göz oxşayan yollar, körpülər, binalar, parklar - sağlamlıq və iaşə obyektləri, olimpiya kompleksləri, ümumiyyətlə, abadlıq, yenidənqurmq işləri rayonlarımızda daha qabarıq şəkildə özünü göstərir.

Bu fərəhləndirici inkişafla, göz dolusu sevinclə yanaşı, on səkkiz illik kədər də bizə yol-yoladaşı olduğu hər kəsə məlumdur. Azərbaycan ictimaiyyətinə də, beynəlxalq aləmə də... Qarabağ münaqişəsi uzandıqca, sülh danışıqları nəticə vermədikcə, nəinki Azərbaycan xalqının, Azərbaycan prezidentinin səbir kasası dolur, həm də hərb varianti gündəmə gəlir.

Öz taleyini əmin əllərə tapşırmış xalqımız Ali Baş Komandanın verəcəyi əmrə hazır olduğunu yekdilliklə nümayiş etdirir. Bununla belə, Qarabağın sülh danışıqları yolu ilə işğaldan azad olacağına da ümidini itirməyən soydaşlarımız prezidentimizin yürütdüyü siyasəti dəstəkləməklə, həm də öz mövqe və hərəkətləri ilə ona bu mübarizədə kömək etməyə çalışmalıdırlar.

Bu günlərdə Ağdam rayonunun Quzanlı qəsəbəsində oldum. Doğrusu, ora çatana qədər qət etdiyimiz 360 kilometrdən artıq yol boyu gördüyümüz reklam plakatları düşüncələrə dalmağa və bir - birimizə suallar verməyə səbəb oldu.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, biz müharibə şəraitində yaşayan bir respublikayıq. Müharibənin də hər an başlanması mümkündür. Bəs onda yol kənarlarındakı reklam lövhələrində bir dəyişiklik niyə yoxdur?

Konkret ad çəkmək istəmirəm. Çünki hamımız o yollardan istifadə etmişik və ən imkanlı şirkətlərin məhsullarının reklamları olan lövhələri də görmüşük. Düzü, təbliğat mexanizminin əsas vasitələrindən olan yolkənarı plakatlarda dövlətimizin və xalqımızın maraqlarına uyğun nümunələri görmək arzusundaydıq. Amma nə 18 ildir işqal altında inləyən Qarabağın, onun bölgələrinin işğal tarixilə bağlı məlumatlara, nə də ömürlərinin bahar çağını qurban verən igidlərin adlarına rast gəldik. Olmazdımı "Avtoyuma", "Azpetrol", müxtəlif restoranların adı yazılan böyük - böyük plakatların birində Azərbaycan ordusunun igid əsgərlərinin, yaxud aran rayonlarını təbii fəlakətlərdən, məhv olmaqdan canidildən xilas edən FHN - nin, DİN-in fərqlənən əməkdaşlarının birinin şəklini görəydik? Cünki necə ki sel fəlakəti başlayanda birinci mübarizəyə qalxan onlar olub, eləcə də müharibə başlasa, ilk döyüşə atılan yenə də bizim bu igidlərimiz olacaq. Bax, bütün bunları gördüm və bu kiçicik məqaləni yazmağı özümə borc bildim. Hər halda bu nöqsanları düzəltmək hələ də gec deyil.

Əntiqə RƏŞİDQIZI

Təfəkkürlə təxəyyül qovuşanda

Qəbri qürbətdə --yadelli, özgə dinli əsgərlərin çəkmələri altında inləyən İraqın müqəddəs şəhərlərindən birində itib-batmış, ruhu:

Eşim qərib,
Eşim, yoldaşım qərib.
Bilməm mən nerəlim
Torpağım, daşım qərib,

misraları ilə böyüyən Mövlanə Füzulinin şah əsərinin qəhrəmanı Məcnun müqəddəs Kəbəni ziyarət edərkən ulu Yaradana üz tutaraq deyir:

Ya rəb, bəlayi = eşq
ilə qıl aşina məni,
Bir dəm bəlayi = eşqdən
etmə cuda məni.

Yeni dünya ədəbiyyatında ən humanist obrazlardan biri olan Qeys yarımçıq aşiq olmağı istəmir. Sufi təliminin prinsiplərinə uyğun olaraq Məhəmməd Füzuli xalis aşiq obrazı yaradır; onun qəhrəmanı üçün eşq bəlası həyatın mənasıdır.

Füzulinin əsəri şöhrətlənəndən sonra məhəbbət rübabını çoxları çalıblar.

Onlardan biri yazıb:

Sevən qəlbdə nə sırsıra,
nə şaxta?
Salıb mənim saçlarıma
sevgi dən.
Ulu Tanrım, gözlərimi
işıqdan,
Ürəyimi əskik etmə
sevgidən.

Bu misralar özü Füzuli sənətinin davamçısı olan, dili lətifəli, ürəyi sevgi ilə dolu olan, fəqət İraq səhrasında deyil, böyük Azərbaycanda, Sumqayıt və Bakıda özünə hörmət və məhəbbət qazanmış, insanlarla ünsiyyətdə doğmalaşmış bir dağlar oğlunun - Rafiq Yusif oğlu Əliyevin qəlbindən qələminə süzülüb. İlahinin alın yazısına baxın: onun adının mənası dostdur, atası din tarixində və bədii ədəbiyyatda məşhur olan peyğəmbərin -- obrazın adını daşıyıb. Soy adı isə İslam tarixində sevimli peyğəmbərimizin adı ilə qoşa çəkilən yenilməz bahadırın, tarixi faciənin iştirakçısıın adı ilə bağlıdır.

Rafiq Qubadlı torpağında dünyaya göz açıb, müəllim ailəsində böyüyüb, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunu bitirib. Həyata Sumqayıtda qədəm basıb, burada yurd-yuva qurub, sacayağı üç övlad böyüdüb. Və iki qüdrətli yaradıcılıq amili onu böyük arenaya çıxarıb. Rafiq Yusifoğlu bir şair, bir alim, bir publisist, bir müəllim-pedaqoq kimi tanınıb. Və keçmiş SSRİ məkanında keçirilmiş ədəbi məclislərdə Azərbaycanı təmsil edib, harada olubsa, yumruq boyda ürəyində Vətən boyda sevgi daşıyıb:

Olsam da dünyanın
hansı başında,
Qəlbimdə eşq varsa,
vətənimdəyəm...

***

Nədir eşq? Ulu Nizaminin misralarını dinləyək:

Eşqdir mehrabı uca göylərin...

Azərbaycan klassik ədəbiyyatının başlıca bədii-fəlsəfi tərəflərindən olan təsəvvüfə görə, eşq bəşərin Tanrı ilə ruhi yaxınlığıdır, eşq ilahi sirdir. Dünyəvi (nəfs üçün), İlahi (ruh üçün), həqiqi (insanı dini, əqli, irqi, milli və zahiri məhdudiyyətindən azad edib, onu ümumbəşəri dəyərlərə yönəltmək üçün) eşq kimi Qəzzali ("Kimya-yi-səadət" əsəri) tərəfindən təsnif olunan eşq nəfsi paklaşdırıb kamilliyə yüksəldən əxlaqi-mənəvi amildir. Eşqlə insan özünü, Tanrını və kainatı tanıyır.

Rafiq Yusifoğlu Tanrının xoş nəzərlərlə baxdığı bəndələrdəndir: özündə təfəkkürlə təxəyyülü birləşdirən bir insandır. Və onun qeyri-adiliyi də bundadır.

Bəllidir ki, dünyanı anlamaq və ondan faydalanmaq vasitəsi və aləti ağıldır. Ağıl ərəb mənşəli əql sözü ilə bağlıdır. Əql Ərəbistanda dəvənin ayağına bağlamaq üçün ipdir. Əqli dəvənin ayağına bağlayırlar ki, onun üçün müəyyən edilmiş yerdən kənara çıxmasın. Şəms Təbrizi yazırdı: Ağıl insanları bağlayan bənddir.

İnsan təfəkkür qanunları və məntiqlə dünyanı, özünü dərk edir, kainatı öyrənir. Hadisələr, faktlar dərk olunur, onları doğuran səbəblər açıqlanır, nəticələr ümumiləşdirilir. Nəsillərin həyat təcrübəsi və bunun elmi-fəlsəfi ümumiləşdirilməsi məhz ağlın nəticələrində-traktat və monoqrafiyalarda, məqalələrdə zaman-zaman yaşayır. Elmin sayəsində bəşər zəkası zənginləşir, insan əqli cəhətdən kamilləşir. Rafiq Əliyev təfəkkür sahibidir. O, çağdaş dövr Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında özünəməxsus yeri olan filoloq alimdir.

Neçə il əvvəl mərhum şair-alim Qasım Qasımzadənin rəhbərliyi altında namizədlik dissertasiyası müdafiə etmiş Rafiq "Ədəbiyyatşünaslığın əsasları" monoqrafiyasının, "Uşaq ədəbiyyatı" dərs vəsaitinin müəllifidir.

(Davamı 5-ci səhifədə)

Öyrənmişdim ki, paytaxtın 220 saylı orta məktəb-liseyi Amerika məktəblərinin biri ilə uzun müddətdir əməkdaşlıq edir. Hətta bu məktəb amerikanlarla şagird - müəllim mübadiləsi də aparır. Bu günlərdə həmin məktəbdə oldum. Şagirdl və müəllimlərlə görüşüb - söhbətləşdim, fikir mübadiləsi apardım. Məktəbin direktoru Almaz Əsgərova rayon təhsil şöbəsinə getdiyindən, məsləhət gördülər ki, suallarıma tam dolğunluğu ilə cavab almaqdan ötrü onu gözləyim. Belə də etdim.

BİZİ KƏDƏR BİRLƏŞDİRDİ, YAXUD UŞAQLARIN GÖZ YAŞLARI

Çox çəkmədi ki, Almaz xanım gəlib çıxdı.

İlk əvvəl Almaz xanımdan özü barədə məlumat verməsini xahiş etdim. Söylədi ki, 1952-ci ildə Cəbrayıl şəhərində, sadə zəhmətkeş bir ailədə dünyaya göz açıb. Cəbrayıldakı Qorki adına şəhər orta məktəbini bitirdikdən sonra, Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə qəbul olunub. Universiteti bitirdikdən sonra müəllim işləyib.

1988-ci ildən 220 saylı məktəbdə müəllimə kimi fəaliyyətə başlayan Almaz Əsgərova, 1994-cü ildən məktəb kollektivi tərəfindən seçki yolu ilə direktor vəzifəsinə təyin edilib.

ABŞ-ın Florida ştatında yerləşən məktəblə şagird - məllim mübadiləsi barədə danışmasını xahiş etdim Almaz müəllimə aşağıdakıları söylədi:

- 2001-ci ildən başlayaraq, ABŞ Departamentinin maliyyələşdirdiyi "Proyekt Harmoni-ya" təşkilatı ilə əməkdaşlıq edir. Məhz bu əlaqələrin nəticəsində məktəbimiz bir sıra beynəlxalq layihələrin iştirakçısına çevrilərək, böyük müvəffəqiyyətlərə imza atmışdır.

2003-cü ildə "Proyekt Harmoniya" təşkilatı ilk dəfə olaraq, şagird - müəllim mübadiləsi proqramını həyata keçirməyə qərar verdi. Proqramın həyata keçirilməsi üçün bu təşkilat Azərbaycanda birgə fəaliyyət göstərdiyi 40 məktəb içərisindən məhz bizim məktəbi seçdi. Mübadilə proqramı müvəffəqiyyətlə həyata keçirildi.Həmin ilin fevral-mart aylarında məktəbimizdən 10 şagird və 2 müəllim proqramın tələblərinə uyğun olaraq, Amerikada oldu. Mart - aprel aylarında isə məktəbimiz ABŞ - ın Florida ştatından 10 nəfər şagirdi və 2 müəllimi Bakıda qəbul etdi, iki aydan çox çəkmiş bu qarşılıqlı əməkdaşlıq ölkələrimiz arasında canlı körpü yaratdı. İki ölkənin 14-17 yaşlı vətəndaşları üçün bir - biri ilə yaxın ünsiyyət qurmağa, qarşılıqlı dostluq əlaqələrini möhkəmlətməyə səbəb oldu.

Amerika Birləşmiş Ştatları öz inkişaf səviyyəsinə görə azərbaycanlı şagirdləri heyrətləndirdiyi kimi, Azərbaycan da amerikalıları dərin məlumatlı, bilikli və yüksək insani keyfiyyətlərə malik şagirdləri, qonaqpərvərliyi, səmimiyyəti, təkrarolunmaz memarlıq abidələri, qədimliyi, füsunkar təbiəti ilə heyran etdi. Biz amerikalı qonaqları 20 ilə yaxın bir müddətdə Azərbaycanın inkişafına mane olan, bitməyən Qarabağ savaşının bugünkü reallıqları ilə, bu müharibənin nəticəsi olaraq öz yurd-yuvalarından qovularaq qaçqın həyatı yaşamağa məcbur edilmiş bir milyondan çox insanın acı taleyi ilə tanış etməyi də qərara aldıq.

Bunun üçün qonaqlarımızı Sabirabadda yerləşən qaçqın düşərgələrinin birinə apardıq. Soyuq, yağışlı bir payız günündə amerikalı uşaqlar bizim şagirdlərə qoşularaq, avtobusla "Şəhriyar" çadır şəhərciyinə yollandılar. Amerikalı şagird və müəllim heyətinin qaçqın düşərgəsində gördükləri onları dəhşətə gətirdi. Erməni təcavüzkarlarının törətdikləri ağlasığmaz faciənin nəticələrini öz gözləri ilə gördülər.

Minimum yaşayış şəraiti olmayan sığınacaqlar, illərlə bu həyat şəraitindən bezmiş insanlar və nəhayət, istedadlı, qabiliyyətli, bilikli və bacarıqlı, lakin olduqca kasıb, imkansız uşaqlar...

Bu uşaqlar yaşadıqları qısa bir zaman kəsiyində nələr görməmiş, nələrin şahidi olmamışlar...Onlar hər dəfə beynəlxalq təskilatların və ya nümayəndəliklərin növbəti hesabat ərəfəsi buraya gələrək qaçqınlara:"darıxmağa ehtiyac yoxdur, çox tez bir zamanda torpaqlarınız işğalçı ermənilərdən təmizlənəcək, hamınız öz evlərinizə qayıdacaqsınız", - dəmələrinə baxmayaraq, illərdir ki, yarıac - yarıtox bu palçıq və çirkabın içərisində çapalaya - çapalaya qalıblar. Onlar üçün adiləşmiş bu zülmətin sonunda bir işıq közərir. Bu işıq sabaha inam işığıdır - yerinə, yurduna, torpağına qayıtmaq işığı. Orada, bu işığın səmtində onların doğma vətənləri, doğma məktəbləri, doğma evləri qalmışdır.

Birdən Almaz müəllimə susur. Mən də nəfəsimi içimə çəkib sakitcə onun həyəcandan avazımış çöhrəsini seyr edirəm. Hiss olunur ki, bu an o, qəlbən yenidən amerikalı şagirdlərlə birlikdə soyuğun, yağışın altında, çamurın içində ayağı yalın qalaraq məcburiyyət üzündən oranı özlərinə müvəqqəti sığınacaq etmiş həmin insanların yanındadır, onların acısına acıyır.

Almaz xanım birdən susduğu kimi, birdən də sözünə davam etdi:

...Qaçqın düşərgəsinə təşkil etdiyimiz səyahətin məqsədi məhz bu həsrəti, insanların düçar olduğu bu əzab-əziyyəti qonaqlara göstərmək idi. Məqsədimiz müharibənin insanlar üçün necə bir dəhşət olduğunu onlara nümayiş etdirmək, erməni təcavüzündən qaçaraq öz ölkələrində məcburi köçkünlərə çevrilmiş bu insanların yaşadıqları şəraitin ağırlığını cəmi bir neçə saatlığa da olsa onlarla birgə yaşamaq idi. Qısa vaxtda belə həyat şəraitini müşahidə etmək məcburiyyətində qalmış amerikalı uşaqlar çaşqınlıq içərisində qalmışdılar. Onların hamısı göz yaşları içərisində boğulurdu. Dərdli-dərdli danışan köçkünləri heyrət dolu baxışlarla süzərək dinləyən əcnəbi məktəblilər bəlkə də bu an dünyada baş verən bütün müharibələrə qalib gəlib, onları təcili olaraq dayandırmaq əzmində idilər.

Bu ağır səfərdən geri dönəndən sonra biz qərara aldıq ki, qaçqın düşərgəsini seyr etmiş amerikalı və azərbaycanlı uşaqlar həmin an keçirdikləri hissləri qələmə alsınlar. Kimi bu hissləri rəsm kimi, kimi də hekayə şəklində təqdim etsin. Beləliklə, ingilis və azərbaycan dilində amerikalı və azərbaycanlı məktəblilərinin bu barədə olan yazı işlərini bir yerə toplayaraq, "UŞAQLARIN GÖZ YAŞLARI VƏ ÇƏPƏR ARXASINDAKI QAÇQIN DÜŞƏRGƏLƏRİ" adlı bir kitab nəşr etdik. Müharibələr əleyhinə uşaqlar tərəfindən yazılmış bu kitab erməni cəlladlarının soyqırımına məruz qalmış köçkün və qaçqın azərbaycanlıların el-oba, yurd, Vətən, Qarabağ dərdini dünyaya çatdırmaq üçün bir vasitədir. Bu kitab dünya uşaqlarının bütün müharibələrə etiraz səsidir, bütün dünyada insanlığa uca bir çağırışdır.

Mən ürəkdən inanmaq istərdim ki, nəşr etdiyimiz bu kitabı oxuyanlar Qarabağımızda sülhün bərqərar olmasına, minlərlə insanın öz yurd-yuvalarına qayıtmasına çalışacaq, Azərbaycanda mənfur erməni təcavüzünə son qoyulması naminə öz səsini dünya ictimaiyyətinin haqq səsinə qatacaqlar.

... Almaz xanım yenə də susmuşdu. Divardan asılmış saatın yeknəsəq taqqıltısı otağın sükutunu pozurdu. Müsahibimin gözləri yaşarmışdı. Heç kim də bilməsə mən bilirdim ki, Sabirabaddakı qaçqın düşərgəsində özlərinə sığınacaq tapmış o insanların bir çoxu Almaz xanımın qohumları, əzizləri, yaxınları idilər.

Nə yaxşı ki Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev cənablarının sərəncamı ilə respublika ərazisində yerləşən bütün çadır şəhərcikləri ləğv edilmiş, qaçqın həyatı yaşayan insanlar yeni və abad qəsəbələrə köçürülmüşlər..

Fərhad BAĞIROV, Qarabağ müharibəsi veteranı

Təfəkkürlə təxəyyül qovuşanda

(Əvvəli 4-cü səhifədə)

"Ədəbiyyatşünaslığın əsasları" kitabı ali məktəblərdə dərs vəsaiti kimi geniş istifadə olunur. Anlaşıqlı bir dildə, zəngin bədii faktlara əsaslanmaqla yazılmış bu əsər hazırda ali təhsil sistemimizdə elmi-metodik təminat sahəsindəki boşluğu doldurmaq üçün vaxtında çap olunmuşdur.

Son illər araya-ərsəyə gəlməsinə böyük ehtiyac hiss olunan əsərlərdən biri uşaq ədəbiyyatı ilə bağlıdır. Professor Qara Namazovun "Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı" adlı dərsliyindən sonra bu sahədə boşluq yaranmışdı. Rafiq Əliyevin 2002-ci ildə Təhsil Nazirliyi Elmi-Metodik Şurasının "Məktəbəqədər tərbiyə və ibtidai məktəb" bölməsinin qərarı ilə çap olunmuş "Uşaq ədəbiyyatı" dərs vəsaiti dəyərli bir kitabdır.

Professor R.Əliyevin dəyərli əsərlərindən biri poema Tanrının ədəbiyyatımızda inkişafı məsələlərinə həsr olunmuşdur. Müəllif kitabda alleqorik poema, düşüncələr poeması, poema-əfsanə, poema-rəvayət, publisistik poema, kinopoema, fantastik poema tipli əsərlərə geniş təhlil verdiyi monoqrafiyası ilə özünü yetkin bir tədqiqatçı kimi təsdiq etmişdir.

Buraya qədər yazılanlar alim Rafiq Yusif oğlu Əliyevin elmi araşdırmalarından soraq verən faktlardır.

***

Yenə də təsəvvüfə üz tutaq: Ağıl məhdudluq, bağlılıqdır, qəlb isə genişlikdir. Sufizm qəib nuru və mənəviyyatla birləşməyən ağılı kor kimi tanıyır. Sufizm təlimini rəsmi İslam dini çərçivələrinə yeridə bilmiş böyük sufizm nəzəriyyəçisi Məhəmməd Qəzzali yazırdı ki, qəlbin iki pəncərəsi var: hisslər aləmi, ruhlar aləmi. Qəlb ruh ilə nəfs arasında işıqlı bir gövhərdir.

Eşq daxili işıqlandırır, qəlb duyumu ağıl və məntiqin aciz qaldığı sərhədləri aşıb, bəşər təxəyyülünün qüdrətini tarazlayır. Sufiliyə görə, insanı bütün canlı və mələklərdən üstün tutan eşq və mərifətdir. Mərifət bilikdir, onunla bağlıdır. Mərhələlərdən keçir. Eşq fəlsəfəsi isə mərifətin keyfiyyətcə yeni, son, yüksək mərhələsidir. Arif şəxsin eşqi daimi, vüsal anları keçicidir. Vüsal daimi və mümkün deyil, arzu və idealdır.

Rafiq Yusifoğlunun şeirlərini mövzu üzrə ilkin qruplaşdırma cəhdi belə nəticələndi: uşaq psixologiyası ilə səsləşən, klassik uşaq şeirləri poetikası ilə naxışlanmış əsərlər; Azərbaycan təbiətinin gözəllik və ülviyyətinin sözdə əksi olan şeirləri insan gözəlliyi və məhəbbətinin insanda-şairdə oyadıb, heyrət və intibanın ifadəsi olan poetik parçalar; həyat, kainat və insan təbiəti barədə bədii-fəlsəfi duyumların təsviri olan şeirlər... Bu şeirlər onun "Yurdum-yuvam", "Ətirli düymələr", "Ocaq yeri" "Aylı cığır", "Qəm karvanı", "Həsrət köçü",Sladkiy zond", "Ayrılığın qəm hasarı" adlı kitablarında toplanmışdır. Və bu kitablardan sonuncunun mündəricəsinin zənginliyinə baxaq: Zirvəyə gedən yollar; Qızlar, məni xatırlayın, Məhəbbətin sevinc fəsli; Sevgi dalğaları; Həsrət sazağı...

Gözəllik önündə mat qalan şair üçün insan gözəlliyi, təbiət, mənəvi saflıq, gözəllik qaynaqlarıdır (Henrix Heyne özünü gözəllik ilahəsinin ayaqları altına yıxıb).

"Yurd yeri" şeirində müəllif ona ünvanlanmış bir məktubun doğurduğu təəssüratı poetizmlərdə ifadə edir. Və bu hiss-təəssüratda 'Vətən yanğısı, yurd həsrəti üstünlük təşkil edir. Son misralara fikir verin, görün şair ürəyi necə geniş və böyük imiş:

Deyirsən: bizim dağların
yerini heç hara vermir,
Ürəyində ağrı, niskil,
gözlərində yaş gəlmisən.
Mənim şair ürəyimdə
ağrılar heç ara vermir,
Qəlbim qaçqınlar yurdudur,
öz yurduna xoş gəlmisən!..

Rafiq Yusifoğlu bü gün keçmiş şagirdlərinin, ali və orta ixtisas məktəblərində mühazirələr oxuduğu tələbələrin sevimli müəllliminə çevrilib. O, bu ənənəni İ.Şıxlı, Ə.Dəmirçizadə, P.Əfəndiyev kimi müəllimlərdən miras olaraq qəbul edib. Ruhu qarşısında baş əydiyi müəllimlərdən biri dosent Əhəd Hüseynovdur. Rafiqin ötən əsrin 70-ci illərində yazıb "Azərbaycan müəllimi"ndə çap etdirdiyi şeirlərdən biri tanınmış alim-tənqidçi Əhəd Hüseynova ithaf edilib.

R.Yusifoğlu tələbəlik illərinin təəssürat və duyumlarını belə ifadə edib:

Yarımçıq qoymazdın
gördüyün işi,
Həyatdan dərs idi həyatın bizə.
Ölümdən söz düşsə,
deyərdin, əşi,
Soyuqluq salmayın ürəyimizə.

"Qız yükü, duz yükü"
deyərdin hərdən,
Qızların güləndə qışın yaz oldu.
Qayğılı ürəyin dayandı birdən.
Sənin yeddi qızın yeddi saz oldu.
Həmişə həvəslə danışırdın sən
Heç vaxt hiss etməzdik
yorğunluğunu.

...Bizi sarsıtsa da o matəm günü.
Qaldı ürəklərdə müqəddəs adın.
Sən qürub etmədin,
günəş ömrünü
Bölüb şəfəqlərə bizə payladın.
Kim verə biləcək onun yerini?
Könlümdə bir dərin həsrət
yaşayır.
Qoru, mühazirə dəftərlərini,
Onun hər sətrində Əhəd yaşayır!

Professor Rafiq Yusifoğlu həyatsevər, dili lətifəli bir insandır. O, öz hərəkətləri, söhbətləri ilə dostlarını həyata səsləyir, gözəl görən gözlərin gülməsini xoşbəxtlik sayır:

Gözəl görəndə
gözlərin gülürsə,
Ürəyin sevgidən
inləyə bilirsə,
qulaqların
yarpaqların pıçıltısını,
ləpələrin, quşların səsini
dinləyə bilirsə,
daha nə istəyirsən?

Tanrı səni
bu dünyaya gətiribsə,
Gözlərindən qəflət pərdəsini
götürübsə,
Qəlbində arzu gülləri
bitiribsə,
Səni səadətə, xoşbəxtliyə
yetiribsə,
Daha nə istəyirsən?-
Xoşbəxtlik bu deyilmi?!

Ömrün 60 ilini zehni əməklə, bədii yaradıcılıqla yaşayıb tarixə çevirmiş Rafiq Əliyev dövrün, zamanın hadisələrinə biganə qalmayıb. Dağlıq Qarabağ hadisələri zamanı Vətən torpağını qoruyanları "Ön cərgə" şeirində şair belə səciyyələndirib təqdim edir:

Həmişə yolumuz dirənib dağa,
Göydən başımıza yağıb dolular.
Heç vaxt buraxmayır bizi qabağa,
Durub ön cərgədə cibi dolular.

Önların bağına axıb yaxşı su,
Kababın yağlısı onlara bişib.
Maşının yaxşısı, evin yaxşısı,
Tikənin yaxşısı onlara düşüb.

Sovrulub havaya istəyin külü,
Gözümüz gül açır ürək dolanda.
Durmuşuq kənarda boynu bükülü,
Həmişə olmuşuq arxa planda.

Varlının nə işi düşmən önündə?-
Çəkilib kənara, dalda yer seçib.
Elin dar günündə, ağır günündə
Arxada olanlar qabağa keçib...

***

Dünyanın əbədi və tükənməz varı söz-poetizm və terminlər tükənməz sərvəti olan filologiya elmləri doktoru, professor Rafiq Əliyev yeni əsrin əvvəllərində də ön cərgədir. İlahi köməyin olsun!

Şamxəlil MƏMMƏDOV, pedaqoji elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, əməkdar jurnalisti

Xalqımın bəstəsidi, mənimdi "Sarı gəlin"

Azərbaycanın cənub incisi Lerik dünyanı çox möcüzələri ilə heyran qoyub. Hələ xəritədə Talış dağlarının dəvə hürgücləri Lerikdən ... "addımlayıb", Astara torpağında Xəzər dənizindən su içir. Lerikdə dəmir ağacı və iqlimlərin neçə yaşıl muncuğu əsl möcüzə qatarıdır. Lerikdə insanların möcüzəli həyatı dünya alimlərinin tədqiqat mövzusuna çevrilib. 2 qitənin - Avrasiyanın uzun ömürlülər diyarı Lerik, keçmiş SSRİ-də 1960-1980-ci illərdə radio və televiziyalarda geniş təbliğ olunub. Atlantik okeanından Çin dənizinədək dünya Azərbaycanın bu yaşıl möcüzəsinin - Lerik nağılının sehrli musiqisinə dalıb. Lerikdə istedadları təbiət özü yetişdirir. Saf torpaq, saf hava, bulaq suyu - Dirilik suyu talanta yaşıl cığır açır. Cığırı sənə açdılarmı, ya özün açdınmı, get axıradək; o qədər ki o cığırı yola çevir. Dünya yarandığı gündən bu hikmətin sehrindədir. Lerik möcüzələrindən biri - rubailərdir. O rübai ki sorağı çox uzaqlardan: Ömər Xəyyamdan, Məhsəti Gəncəvidən, Nizamidən, Xaqanidən, Hafizdən, Nəsimidən, Füzulidən, Xətaidən gəlir; Lerikdə şeirin rübai növü Qəhrəmanın rübailəri kimi, ən yeni dövrünü yaşayır. Qəhrəman Əli (Əliyev) öz rübailəri ilə Azərbaycan poeziyasında yeni bir səhifə açmaq iqtidarındadır. Bu gənc şairin "Ürəyimin dünya dərdi" kitabı fikrimizin səmimiliyini sübuta yetirə bilər.

Gərək yaxşını görməyi, ona qiymət verməyi bacarasan, bu qiyməti ləngitməyəsən və biləsən ki, sən ona qiyməti vaxtında verməsən də, talant radium kimidir, o, bağlı sandıqda, polad seyfdə də özündən işıq verir. Çünki radium da, talant da Tanrıdan gəlir.

Qəhrəman Əli rübai yazmağa başlayanadək şair kimi yol gəlib; dilin, sözün hikmətindən xəbər tutub. İlk düşüncələr, ilk misralar Lerik bulaqlarının saf suyu kimi qəlbindən sürtülüb. Ağ vərəqlər üstündə ilk qara cığırlar açıb. Rübaiyə qədər gələn poetik duyğular, düşüncələr, pıçıltılar söz sərkərdələrinin divanından yeni ilham, yeni dəstək alıb. Və bir gün Qəhrəman Əli ilk rübailərini yazıb. Qəhrəman Əli özünə inanıb, qələminə inanıb və rübainin fəlsəfəsinə inanıb. Rübai öz şəkli-forması ilə mövzunu sanki özü seçir: dünya və həyat haqqında, yaradanın qüdrəti, ölüm və ölümsüzlük, insan ləyaqəti, var-dövlətə, ailəyə, dosta və dostluğa münasibət, yaxşılıq və yamanlıq, xeyir-şər və s. bu mövzunun tərkib hissəsidir. Qalır mövzunu işləmək, onu hər rübai üçün seçmək və onu şeirə - rübaiyə çevirmək. Bunlar bizim şərhimizdə olduğu kimi, informativ ardıcıllıq deyil; şair ilhamının, duyumunun bəhrəsi kimi yaranır. Rübai yazan şair söz sənətkarı olmalıdır.

O, şair kimi öz gücünü başqa janrlarda da sınamalıdır. Əlbəttə, yaradıcılığa birbaşa - ilk misradan-rübaidən də başlamaq olar. Yəni ki şeir yazmağa nədən başlamaq olar "reseptini" vermək olmaz. Amma bu, şair istedadlıdırmı? Bu şeir istedadla qələmə alınıbmı? Orijinaldırmı? Oxucuya təzə nə deyir, hansı fikri aşılayır, nəyi təqdir edir? Aktuallığı, müasirliyi bir yana, sənətkarlıq baxımından necə təsir bağışlayır? Şair və onun qələm məhsulu bu sonuncu suala cavab verməlidir.

Hər rübaidə gərək bir orijinallıq, yenilik olsun; hər rübai müstəqil bir şeir olsun gərək. "Rübai" sözünün etimologiyası - tarixi inkişaf yolu da maraqlıdır. "Rübai" sözü fars dilində formalaşana qədər Azərbaycan - türk dilində başlanğıc yolunu keçib. Rübü: üz - hərəkət edən işıq; bu işığın bütövlüyü - tamlığı: Rüb; rub- (rüb-ənd) - üz örtüyü. "Rübəru"- üz-üzə; Beləliklə, rübainin "Rü - Ru" kodu aydın olur.

Forma etibarilə rübai 4 misradan ibarətdir. İlk 4 misralı şeir isə bayatıdır; yəni ilk bayatılar olub. Bayatının 4 misralı olmaqla yanaşı, 7 hecalı özəlliyi - dəyişilməz forması var. Rübai isə 4 misra olmaqla 11, 14 hecalı - yəni daha iri həcmli, tutumlu şəkli ilə də seçilir. Bunu nəzərə almaq lazım gəlir. "Ru" (rü) koduna "bay-atı"nın da ilk kodu qoşulur və söz yaradıcılığının tələbi yeni - "uzbay-ı" - "üz-bay-i" - uz-bayatı: ürüyən, artan, inkişaf edərək məna yükünü genişləndirən bayatı belə məzmun daşıyıb.

Qəhrəman Əlinin rübailərində janrın bu vacib xüsusiyyətinə ciddi əməl olunduğunu söyləmək olar.

Qaytar borclarını, qaytar,
dayanma
Övladlıq borcunu qaytar,
yubanma.

Bu misralar yalnız zahirən sadə görünür. Məna yükü isə dərindədir. İnsan ömrü boyunca borc qaytarmalıdır. Bəs hansı borcdu bunlar? - Dünyaya gəldiyin üçün, doğulduğun üçün Tanrıya borclusan. Tanrının borcunu qaytarmaq haqqında nə düşünürsən? Minnətdaram, Tanrıya gündə min kərə şükr edirəm! - demək hələ azdır. Tanrı səni yaradarkən dedi ki, insan ol, insanların cərgəsinə qoşul, yalnız öz zəhmətinlə dolan, süfrəndə halal çörəyin olsun. Kimi isə istismar etmə, kiminsə haqqını tapdalama, çörəyini kəsmə. Çalış ki, xudbinliyi, paxıllığı, özünə yaxın buraxmayasan; Kin-küdurətlə dolub-daşmayasan; günahsız yerə qan tökməyəsən; atanın, ananın, bacı-qardaşlarının, yaxın qohumlarının, dost-tanışlarının işinə yaramağa çalış; Biliyini, zehnini zənginləşdir; çalış ki, heç yerdə heç vaxt ağa qara deməyəsən. Yaxşıya yaxşı qiymət ver ki, yaxşılığın sayı artsın, yaxşıların sırası genişlənsin və s. Bunlar sənin Tanrı qarşısında borclarındır! Gör nə qədər borcun var sənin, ey insan! Sən hələ ata-ana qarşısında ayrıca borc yükünü düşünməlisən. Sən bu borcları qaytarıb qurtara biləcəksənmi? Məgər sən əsl insan olmağa borclu deyilsənmi? - Əsl insan - yalnız xeyirxah olmalıdır.

(Davamı 6-cı səhifədə)

Estoniyada Azərbaycan dilində radio proqramı yayımlanacaq

Bu ilin payızında Estoniyanın "Radio-4" kanalında Azərbaycan dilində verilişlərin yayımına başlanacaq.

Proqramın rəhbəri, Tallində eston dili müəllimi işləyən, Azərbaycan Bazar Günü məktəbinin rəhbəri ,Sənəm Əliyevanın verdiyi məlumata görə, ilk mərhələdə proqram həftədə bir dəfə yarım saat efirə çıxacaq.

S.Əliyevanın sözlərinə görə, bu proqramı açmaq təşəbbüsü ilə 2 il əvvəl müraciət olunub, Estoniya radio və televiziya şirkətinin rəhbərliyi bu il layihəni təsdiqləyib, proqramın rubrikaları da təsdiq olunub: "Bu işdə bizə Azərbaycan Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi yardım edib. Hazırda Azərbaycan tərəfi ilə məsləhətləşmələr aparırıq".

S. Əliyeva bildirib ki, proqramda Azərbaycana aid xəbərlər, əsasən Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, elm, mədəniyyət, təhsil sahəsi ilə bağlı xəbərlər, Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri haqqında verilişlər, "Bu maraqlıdır. Azərbaycan haqqında faktlar", "Azərbaycanın mədəniyyət və ədəbiyyat nümayəndələri" kimi rubrikalar olacaq.

Hazırda Estoniyada 2 minə yaxın azərbaycanlının yaşadığını bildirən S. Əliyeva "Radio-4"-ün bir çox Avropa ölkələrinə yayımlandığını, geniş dinləyici auditoriyasına malik olduğunu da qeyd edib.

O, gələcəkdə bu radioda həm də eston və ingilis dillərində Azərbaycan haqqında məlumatları yaymaq arzusunun olduğunu da bildirib.